

EESTI NOORUS

1934

H. MUGASTO

Hobused

Nr. 1

SISUKORD: Kui sõitsin linna kooli — Ants Laidmaa. Eestit esitamas — A. Meikop. Kassari — Rahvatants. Ajakohasusest kunstielus — A. Meikop. Unustatud kodu — Sal Kõivisto. Alkohooli kehakultuurilisi ülesandeid — J. R—rdt. Teaduse ja tehnika mailt — A. M. Vennasrahva kirjanduslikke uudiseid — A. Meikop. Kirje toimetusele. Ajalehist. Teateid noorsoo elust.

Viis aastat „Eesti Noorust“.

Käesoleva numbriga algab „Eesti Noorust“ kuuendat aastakäiku jätkates oma rahvusliku ja noorusliku ülesande täitmist senise hooga, suu renenud sõprade pere ja kaastöolistega.

Täname siinkohal lugupeetud lugejaid ja kaastöölisi ligidal ja kaugel senise sõpruse eest. Soovime kõigile parimat uut aastat!

E. N. toimetus.

„Eesti Noorust“ ja Eesti noori teroitavad uuel aastal:

Suomen Nuoris Liitto, Etelä-Karjalan, Satakunnan, Etelä-Hämen ja Varsinais-Suomen noorsooliidud; „Kelkkalan segakoor Turust; „Danske Folkedansere“ ja Hojskolejörening“ Taanist; „Norsk Yngdom“ Norrast; „Apell“, „Allmögillet“ ja „Skördegillet“ Rootsist ning liivlaste ühing „Livõd lit“ Lätist.

„Eesti Noorust“ algab 1934. a. kuuendat aastakäiku senisest mitmekülgsemas sisus:

- **ARTIKLEID**, kirjutusi kultuur-, hariduse-, kunsti-, kirjanduse-, noorsootöö j. t. erialadelt. Arvustusi, vaatlusi. Uudiseid teaduse ja tehnika ilmast.
- **JUTUSTUSI**, luulet, arvustusi ja artikleid tuntud kirjanikelt. Kirjutisi, humoreske, võistlustöid, omaloomingut noortelt ja õpilasilt. Kirjanduslikke erinumbreid.
- **RAHVAMÄNGE**, sportmänge, rahvatantse. Artikleid spordi ja kehakultuuri aladelt.
- **MULJEID, MATKAKIRJELDUSI**, välismaade noorte elust ja omakultuurilisist liikumisist. Kaastöölisi Soomes, Rootsist, Taanis, Schveitsis, Hollandis, Viinis ja mujal.
- **KUNSTITÖID**, illustratsioone, kirjutisi meie kunstiinimesilt Muusika palu heliloojailt. Artikleid rakendus kunsti alalt.
- **PRAKTILIST** ja tegelikku maatulunduse, kodukäsitöö, kõne-kunsti, rahvariide, rahvamuusika, rahvakunsti jt. aladelt, vastavalt eriteadlasilt.
- **KROONIKAT**, kavu, juhatusi, tegevusülevaateid noorsootöölalt, Informatsioone, ringvaateid.

Eesti Noorust igasse kodusse! 12 nr. aastas.
Hind kr. 1.80 p. a. kr. 1.—
Lossi pl. 4. Tallinn, tel. 429-77. Nõudke proovinumbreid!

ANIS LAIDMAA

Kui sõitsin linna kooli.

Sellest on nüüd 60 aastat, kui ema mulle Ridala „Kiigevainult” esmakordselt näitas Haapsalu torne. Meenub see pilt mulle seepärast nii elavalt, et ta oli seoses mu tolleaegse suurima sündmusega: mind viidi linna kooli.

Maa- või vallakooli olin juba „katsund”, olgu sellest siin kõigepealt mõni rida.

Polnud tol ajal maal — Läänemaal, kus mu sünnipaik — veel õigeid koolimaju. Mõnel pool olid nad täitsa talumajade sarnased, koos rehetoa ja rehealusega, kus siis kambris lapsi õpetati. Vahe seisis vaid selles, et koomajad olid korstnaga, millist „uhkust” talumajad sel ajal veel ei tunnustand. Nii-suguseid „koolitalusid” mäletan oma lapsepõlves naine Pärnu-Jaagupis „Veel”, Kirbla kihelkonnas „Võhma-Vanamõisas” ja Martna kihelkonnas „Ahmjas”, kus see hoone veel praegugi püsivat „Koolitalu” või „Koolitoa” nime all.

Vigalas, minu (jõukamas) sünnivallas, olid aga mu lapsepõlves juba erilised koolihooned,

kuigi teistest ehitustest ümber tehtud. Nii oli üks kool endises „Oese” karjamõisas, kus tuntud professor M. I. Eisen'i isa oli õpetajaks ja „Rabal”, mis oli ehitatud ümber endisest kivikõrtsist. Kolmas ehitati mu lapsepõlves „Perule” Vigala tolleaegse majoraathärra ja maanõuniku Bernhard von Uexküll'i, nõnda nim. „pimeda paruni” poolt. Selles viimases õpetati lastele ka saksa keelt ja tütarlastele näputööd, mida oli lastud õppida õpetajannal eriti Soomes. „Peru” nime nimetades ma ei saa jätta meelde tuletamata „Peru Päärnit” — Pern — või Bernh. Gildemanni (v. kirjand. ajal.), kelle häll siin kõolimaja lähedal seisnud.

Ka Vigala kihelkonna teistes valdades, Päärnus ja Velises, olid tol ajal juba erilised koolihooned. Et Velises, oli õpetajaks meie sugulasi, mõisavalitseja poegi ja Tallinnas „Kreiskoolis” käind noormehi, Eduard Aavik (elab praegu veel värske jõu ja väimuga Tallinnas. Hüüti teda sel ajal: „koolitaja” või „koolmeister”) oli, siis tõi meid (üht mu õde, venda ja mind) isa kõigepealt siia kooli. Me ei saand siin aga kaua käia: koolmeistri suurema hariduse tõttu, kui sel ajal maaõpetajal harilikult oli, tungis siia lapsi ka naabrussaladadest, milleüle aga oma valla vanemad kadedust tundes kaebasid koolivalitsusele. Meid sunniti siis siit lahkuma.

Mõni sõna siiski sellest koolist.

Velise koolihoone oli lihtne palkehitis õlgkatusega. Majal oli kaks poolt: üks kooliõpetaja eluruumidega ja teine „koolituba” väikse „sahvriga”, kus päeval seisis laste magadiskotid maas ja leivakotid-lähkrid riiumitel.

Koolituba oli lihtne nagu moonakagi tuba: tahumata, krohvimata ja suure kerisahjuga. Põrandat ei mäleta: oli see laud- või lihtsalt kruusapõrand. Mõõbliks oli paar-kolm harkjalul lauda, pingid ääres, kus lapsed nagu näo vastu õppisid, lugesid, kirjutasid, siin ka sõid ja õiti peal magasid. Koolimõõbliks võiks ju veel nimetada suurt seinatahvliit ja kelleltki külameistrilt tehtud oreliit.

Kooli tuldi esmasp. hommikul vara ja lahkuti laupäeva lõunal (ainult neljap. õhtuti,

mida peeti tol ajal veel pühaks, võis ka koju minna). Kaasa toodi nädala moon, mis tavaliselt koosnes leivast, karbist silgest, võist, lihast — kellel seda oli — ja lähkri-tüüest piimast või taarist (kaljast). See oli kogu nädala menüü hommikuks, lõunaks ja õhtuks. Piim oli nädala lõpul nii hapu, et lähkri punni puudutades see vahest nagu püssi paukudes lakke kargas.

Kooli tuld siis veel rahvuslikus riietuses: poisid kintspükstes ja pasteldes, kandes toas pintsaku asemel villast kamsoli või istuti vestiväel. Juuksed olid poistel kaelani ja otse-lauguga. Pea sugemiseks kasutati peaharju.

Lapsed koristasid toa, kütsid ahju ja puhastasid õhku, kui see liiga „paksuks” oli läind, karjamaalt kadaoksi tuues ja neid kõrvetades.

Hommikul tõusti vara, pesti silmi õues ja lume ajal lumega, siis ei tarvitsend olla seepti. Käidi „väljas” aia taga, sest sellekohaseid väljakäigukohti koolimajades ei tuntud veel.

Kool algas igal hommikul palvega ja õhtul magama minnes tehti sedasama ühiselt. „Kooliks” oli lugemine, katekismus, piiblilugu ja kirikulaulud. Ka „rehkendust” („adiitsjoni”, „subtraaksjoni”, „multiplikaatsjoni” ja „tibisjoni”) õpetati suurematele (vahest ka „murtud numbraidki!).

Avaik oli hea laulumees, ta õpetas meilegi laule. Teda külastas kord ametivend, kes oskas laulda ka venekeeli. Üht ta laulest mäletan veel praegugi:

„Kipit vooda melnitsa,
Pirvõi taijut toositsa,
Kipit vooda paabernootsi,
Vreemja rika palsoi moorja...”

Avaik oli ka hea joonistaja, kelles juures ma nägin esmakordselt elus vaba-joonistamist. Ja hea „turnija” oli ta ka. Tal oli maja taga „rekk” ja „barren”, millel ta õpilastele kui ka küla noortele sagedasti oma võimeid näitas ja järeletegemisele avatles. Kui oli pehmet lund, sõdis ta sellega kogu kooli „karja” vastu.

Valla koolist lahkudes olime õe ja vennaga veel pool talve Vigala kõstri pool koolis. Siis tuli minek linna.

Köster Feldman oli kutselt sadulsepp, nagu tolaeagsed kõstrid enamjagu rekruteerusid käsitöölisist, kellel aga oli head häält ja muusikaalset meelt. Ent Feldman oli enam kui sadulsepp: nagu Avaik joonistas, nii voolis, õigem lõikas Feldmann. Olin ta toas näind kirikumudelit, mille ta lõigand nahast. Sellel kirikul olid ka pingid sees ja veel midagi, mis „hüüdis”, kui kustki nupust tõmbasid. Oma lastele tegi Feldman mänguasjad kõik ise — püssid, mõõgad jre. (Järgneb.)

A. MEIKOP

Eestit esindamas.

Matkamuljeid Soomest. (Järg)

Töökas ja südamluk on Karjala rahvaski. Kuigi maapind kehvem, kaljud metsikumad, talud ja tulud väiksemad kui mujal Soomes, ei kuule siiski kurtmist ega kaebamist. Pahempoolset ilmavaadetki olla siin vähem ja kogu Karjala tugevalt rahvuslikult häälestatud. Tundub, et siia idakultuuri pääletükkivale luitele on soomlased osand istutada tugeva ja mühava Soome noormetsa. Võidutseb lääne mõttemiis, lokkab soomlase vabadusiha, vabadusromantika. Sellele nii lähedane on muidugi ka hõimuarmastus, mis selgesti ja südamlukult voolas kõigist meile juhitud tervitusist, mille kvintessents lühidalt oli järgmine:

„Eks kõnele meie järved teile
meie igatsusist, meie männid
meie sõprusest, eks kajasta meie

Vuoksi meie ühist vabadusiha!
Meil puuduvad sõnad, ent meie
loodus tarvitab teid! Teadke,
meil, külmavõitu soomlasil, on
soe süda, tugevalt tundev, tu-
gevalt tuksuv. Täna tuksub ta
teile, kallid, kauged sugulased!”

Ja üks näinud me oma vastukõnede puhul paljude noorte ja taatide, eitedegi silmis liigutuspisiraide...

Sellele rahvuslikule häälestamisele siin on pannud tugeva aluse kohalik noorsooliikumine. Alustatud kohalikust üliõpilaskonnast on see liikumine siin praegugi tugevamaid Soomes. 40 a. jooksul on siin lõõdud hülgavaid lahinguid vene suursurvega (Mikko Puuhakka) ja on selles heitluses liikumine saanudki oma tugevuse ning osutund

nüüdki võimaliseks taltsutama üelainetavat idakultuuri. Töötab siin praegu 300 noorsooühingut 12000 liikmega, 7 rahvaülikooli ja ligi 200 õpiringi. Tundub seda pineva noorsootöö mõju siin igal sammul. Soome suurimaist linnadest on Viiburi ainuke, kus kohalikud noorsooühingud („Kelkkalan” nuorisoseura ja „Karjalan nuoret” omavad sõpru Tallinnaski) teotsevad tähelepanuäratavalt. Toetavad noorsootööd siin kõik kihid ja ajalehed toovad maa noorteühingute tegevusest ja aastakoosolekuist sageli veerupikkuseid kirjeldusi. Kohaliku suurima 45000 lugejaga päevalehe „Karjala” päätoimetaja, eduskunna liige Kaapro Moilanen on siinseid kauaaegseid noorsootegelasi ja noorsoojuhte. Nõorsootöö on kindlas kontaktis kooliga ja on Karjala noortel enda arendamiseks kodu ja kooli kõrval kolmaski koht: noorsooühing.

4.

Meie siinsete esinemiste seeria algas Viiburi suurimas rahvakooli saalis, kus sisuka Eesti-Soome õhtu tõsist eeskava rikastasid kohalikud noorteühingud koorilaulu, deklamatsiooni, rahvatantsude ja võimlemisega. Südamlikud tervitussõnad ütles noorsootegelane ja kirjanik Paavo Montonen, kuna sisuka peokõne andis hra Erkki Paavolainen. Kokku oli tulnud saalitäis noorsoosõpru, ajakirjanikke, kooli- ja noorsootegelasi ja muusikamehi. Hoolimata väärtuslikust eeskavast soomlaste poolt juhtiti päätähelepanu siiski eesti külalisile. Kuulajatele oli eesti esindaja soomekeelne kõne üllatuseks, kuid võlus neid ka eesti helilooming. J. Aaviku „Koituigatus” ja Tamme „Kui ma olin väiksekene”, kutsusid esile määratu aplausi. Sama tänuolik oli kuulajaskond ka H. Schützi kunstilise eelvusega ettekantud eesti viiulipaladele, milledest Heino Elleri „Männid” sai muusikameeste ja A. Lemba: „Poeme d' Amour” (soomlasilt tõlgitud: Rakkauden unelma) taas publiku suure ja kestva tunnustuse, mille õnnestumiseks suuresti aitas kaasa Viiburi parima pianisti Ole Höckerti suurepärase saade. Järgmisel päeval „Karjalas” ilmunud soe muusikaarvustus konservatooriumi direktori B. Siirobi poolt üllatas taas meie muusikainimesi soojusega esinemisile ja eesti heliloomingule. Olime südamlikult „teretunud”.

5.

Järgnesid tutvumismatkad maale, mis toimusid autoga. Autot juhtis hra Paavolainen

ise, kes, nagu ta oma ülevoolavas huumorikülluses mainis, oli: autojuht, „impressaario”, õhtute peakorraldaja, eeskavaline konferansjee ja kõneleja (eesti vanasõnal: „ühkeks ametit, kümnes nälg”, vastab Soomes: „viisi virka, kuudes nälka”).

Suundume läbi Karjala kaunite külade, männikute ja metsade Kanneljärvi suunas, 80 klm Viiburist. Siin rahvaülikooli avaras saalis toimub järgmine kõigiti õnnestunud esinemine. Rahvast palju: eeskojadki täis, eriti aga maa intelligentsi. Abijuhataja mag. Risanen üllatab meid puhta eestikeelse tervituskõnega. Järgnevad eeskavanumbrid: üks soojem ja südamlikum teisest. Piduliktõsine aktustunne haarab kõiki koosviibijaid, kui siin Karjala südames kaunis eesti-soome lippudega ehitatud saalis lõpetame koosviibimise ühise hooga hümniga.

Järgneb matk Terijõe suunas. Uued maa-alad, järved, külad, kaljud, metsad on asetatud kinolindile. „Suomen ensimmäinen teen insinööri on ollut lehmä!” ütleb impressaario kui autoga uskumatult käänane ja keerleme metsade ja kaljuküngaste vahel. Peatume Ino kindlustuste varemeil, millised 400 miljoni kuldrubla neelanud kindlustused soomlased olid kohustatud hävitama Tartu rahulepingu alusel. Kilomeetrite ulatusel haigutavad siin hüigla betoonehituste, raudteede, sildade, patareide (mis olid võimsad laskma kuni teispoof lahte asuva Ühämäeni — Krasnaja-Gorkani) ja vallide varemed ning veidi nagu endise maailmariigi varemeidki... Kroonlinna ja Petrogradi kaitsest tikkus saama ähvardus maa-ilmariigile.

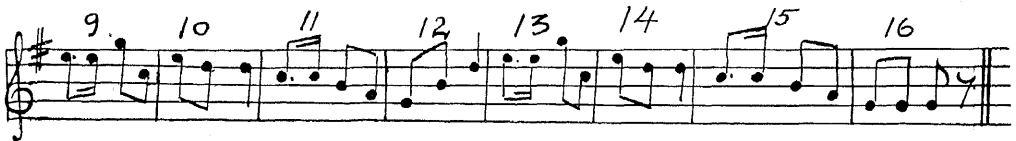
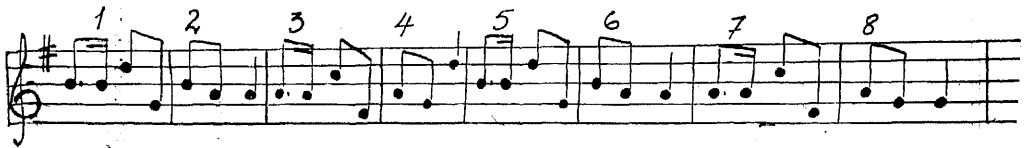
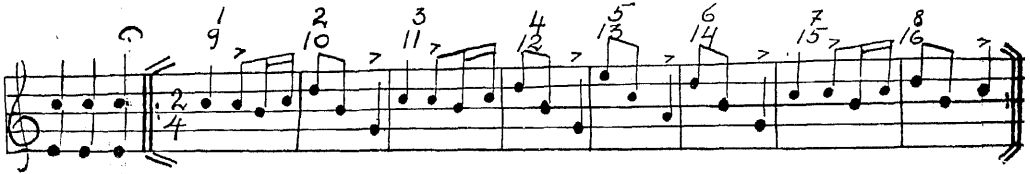
Algab Terijõe mõõtmatu rand. Suvilaid on siin olnud 10000 ja suvitajaid kord 100000 ümber. Nüüd haigutab siin tühjus ja mõlemal pool teed kõdunevad lugematud vene stiilis suvilad. „Onneksemme”, ütleb impressaario, „sillä täältäpäin uhkasi meidät suuri rüstästymisen vaara!” Nüüdki kuulduv siin veel vene keelt ja vene rahavürstide ja suurmeeste jälgi leiame igal sammul. Kuski on keegi rahavürst ehitand 5 milj. kuldrublaise kiriku, mille veerel Leonid Andrejevi haud. Veidi edasi näidatakse nüüd koolimajakaks muudetud Kuropatkini suvilat, mille seinale kord kirjutatud:

„Tässä asui Kuropatka
Otti tästä ison hatkan”.
(Siin asus K. Tegi siit sääred!).

Järgneb.

KASSARI

RAHVATANTS VIHTERPALUST.

Tantsu elemendid ja viisid on saadud 1933 a. suvel Vihterpalust, Liisu Vulkan'ilt 73 a. vana, Anu Einbluth'ilt 71 a. vana ja Anu Engblom'ilt 69 a. vana. Tantsu on tantsitud veel vanakeste noorpõlves.

Tantsu koostasid O. Matiisen ja U. Taumi.

Algseis. Tantsijad (kuus paari) seisavad kahes reas nägudega vastamisi, ridade vahet umbes neli sammu; poisid, frondilt vaadatuna paremal, käed risti rinnal, neiid vasakul, käed puusas. Paar kohastikku (joon. I).

I tuur A. Poisid lähevad kolme hüppesammuga (alates vasaku jalaga, iga takti 3. kaheksandikul hüpe) neiu juure. (tüdrukud seisavad paigal). Neljandal taktil enam hüpet ei tehta, vaid, nii poisid kui neiid, teevad kummarduse, lüües ühtlasi kätega plaksu 4. takti 3. kaheksandikul, kuna poisid samal ajal löövad paremat jalga vastu põrandat. Seejärgi taganevad poisid 3. hüppesammuga (alates parema jalaga) omale kohale, kus 8. takti 3. kaheksandikul kõik jällegi löövad plaksu ja poisid vasakut jalga vastu põrandat. (A taktid 1—8).

Nüüd sooritavad seda sama tüdrukud (poisid paigal, käed rinnal) (A taktid 9—16).

Tervet tuuri korratakse (A taktid 1—16).

I tuur B. „Palmimine”.

Poisid teevad pool pööret vasakule, neiid paremale. Kõik algavad liikumist vasaku jalaga ja hüppesammudega, poisid päri — neiid vastupäeva, lüües iga hüppe juures kätega plaksu. Järgneb palmimine. Esimene poiss läheb vastutulevast (oma) neiu mööda paremalt, teisest aga vasakult, kolmandast jälle paremalt jne. Teine poiss läheb esimesest neiu mööda vasakult, teisest (oma) neiu paremalt jne. Liigutakse seni, kuni jõutakse oma esialgsele kohale, kus jäädakse seisma nägudega frondile (B taktid 1—16). **II tuur A.** Alatakse liikumist hüppesammudega, vastutulijad (paari seltsilised) ühendavad käed (poiss vasaku — neiu parema) poolpüstvõttega ja lähevad ridade vahelt frondilt eemale (joon. II) kaheksa hüppesammuga. Jõudes teispoole otsa, pöördub esimene paar ühe hüppesammuga ringi. (poiss vastu — neiu päripäeva), ühendavad teised käed, moodustavad värava ja hakkavad tulema tagasi, kuna teised poevad läbi nende käte alt. Paar, kes jõudnud rea lõppu, pöördub ringi ja toimib sarnaselt esimesele paarile. Esimene paar, jõudnud frondini, pöördub uuesti ringi (poiss päri — neiu vastupäeva) ühendavad teised käed ja algavad pu-

bed on rännand muuseumi. Nalja otsime kinost, muusikat grammofonist ja raadiost.

2

Kuid midagi nagu puudub ja eriti tunneb kunsti nälga meie noorus, kes oma igatsusile ja romantikale ei leia kuski õiget rakendust. Kust saada kunstilisi elamusi?

Romaan, lava, kontsertsaal on liigseltki läinud spetsialistide kätte, kes siin kunstiparnassidel arendavad tavalisele inimeselapsele sageli tõlgitsematut tehnikat. Meid kiidetakse laulurahvaks, ent meie ei laulagi enam: meie laseme endale laulda. Laseme endale ka näidelda, kirjutada. Jah loobume lugemastki ja lepime raadiovestlusega. Pole ime kui tänapäeva noorus jumaldab sporti — siin vähemalt on inimjõudu asendav aseaine leidmata.

3

Leiame ehk siiski mõningaid võimalusi kunstilisile algatusile, kui talitame ajakohaselt. Kui usume kohalikkude ja rahvapäraste iluallikate elujõudu, kui meie liigselt ei löö silmi maha kontsertsaali ees. Oleme ehk seni enam kopeerind kui loond. Pole õige kui öeldakse: Eesti rahvas ei hoolivat kunstist, kirjandusest. Rahvas on oma vaimulaadilt vägagi ilumeelne. Eriti kui ta kunsti kuidagi saab rakendada igapäevase elu ilustamise ja kodukaunistamise teenistusse. Kõnelevad ju sellest meie rahvalaulearihiivid, rahvaviisidekogud ja rahvamuseumid üllatavat keelt. Ja kunagi pole meie kodud, koolid, rahvamajad nii oodand kunstniku kaunistavat kätt kui nüüd. Kunagi pole meie peod, aktused, koosviibimised vajand kunstilist inspiratsiooni, rahvuslikke elamusi nii kui nüüd.

4

Mida teha? Et olla ajakohane. Et äratada noori omaloomingule. Et olla aktiivne jne.

Kättesaadavam ja viljeldavam kunstidest on kirjandus. Kui muusikalised loomingukatsed nõuavad ettevalmistuse suuremat hingetõmbust, võib kirjanduslikult katsetada igaüks, kel

vähegi olemas kirjaoskust ja kirjanduslikku väljendusvõimet.

On tavaline nähe, et harilikud kirjandusõhtud, puhtteoreetilised kirjanduslikud arutlused ei tõmba ja on igavad, ühekülgsed. Puudub hoog, ajakohasus, kohalik moment, mida saaksime, kui mõne niisuguse õhtu nimetame elava ajalehe (N. N. „Päevaleht“ jne.) õhtuks, kus kirjandusliku sisu kõrval tooksime ka kohalikke uudiseid. Koosoleku juhataja ristime ajalehe toimetajaks. Kohalikke kaastöölisi, õhtul esinejaid, laseksime siis kirjutada (kõnelda!) artikleid, ülevaateid, arvustusi, vesteid, päevauudiseid, sporditeateid, kuulutusi, jõnealuseid jutustusi (milliseid huvi mõttes võiks katsuda kirjutada ka kollektiivselt: s. o. igaüks teatud osa ja oma stiilis). Sama mõeldav oleks ka seinaleht (eriti koolides!), mis lubaks kasutada jooniseid, kuna elavas ajalehes võiks olla mõeldav ka muusika, rahvatants, võimlemine. Seinaleht kord kuus (nädalas) ilmudes tooks liikmeskonnas (õpilaskonnas) omaloomingulist elevust. Asetada tuleks kirjutised seinale tahvlil klaasi alla. Võimalusi mõnigaid annab ka paljundatud (ehk paljundamata!) käsiajakiri, mille erivormina võiks mainida rändalbumit, mida kirjutatakse naabrusühingute (koolide) vahel kollektiivselt: igaühing 5—10 lehekülge. On huvitavam ja looks võistlusmeeleolu.

See spordile omase võistlusmomenti kirjandusalale toomine lisaks selle aktiivsust ja ajakohasust. Miks mitte kirjutada mõnd võistlustööd koduküla omapära, kodutalu ajaloo, koduvalla noorte elu-olu kohta, milline ainestik kõigile ometi vägagi tuttav. Miks mitte võistlustöös ilmestada (ka joonistada!) mõnd kodukülas üldiselt tuntud isikut? Miks mitte mõne levineva pahe heatahtlikku naeruvääristamist? Miks mitte korraldada salmi-sepitsemise, esinemise, reporterliku oskuse, või omaloomingu võistlusi (ka naabrusühingute — koolide vahelisi!) mille tulemusi siis kuidagi väikese pidulikkusega võiks avaldada mõnel aktusel või aastapäeval. Usun ühingud

leiutaksid siin (ja mõeldavad võiks olla isegi kirjanduslikkude õhtute korraldamiskavade võistlused!) igaüks ise ajale ja kohale sündsaid uusi teid ja kirjandusliku aktiivsuse avaldusviise omaloomingu-, humoreskide-, paroodiate vaidlusõhtute (v. E. N. nr. 9 1933. a.) ja kirjanduslikkude kohtute kõrval, milliseid ju enam-vähem tuttavat.

Usun need paar erijoont näitaks mõningaid uusi teid ja võimalusi kirjandusliku tegevuse mitmekesisamiseks maal, võimaldades ühtlasi ka senisest suuremat esinemise osklikku vilumust. Eeskuju ja inspiratsiooni saamist kergendaks hea lugemislaud.

5

Samuti — ja enamgi — on ka küla-teatrilt kadumas omaloomingu aktiivsus ja kohalik moment. Meie küla näitekunst linnastub: meie ei tee midagi parukata, šmingita, suflöörita, dekoratsioonita. Kui Jaapanis ei trükita näidendeid, suflööri üldse ei tunta, on meil külas etteütteleja sageli näidendi peategelane. Kopeerime enam kui loome. Vähe on meil viljeldud kohalikke rahvanalju, pilte, rahvaloomingut. Puuduvad seni müsteeriumid, kombepiidid, rahvanaljad, kannatusmängud, nukuteater, nagu neid veel tunneb Lääne-Euroopa (kuigi ju enam linnastund!) küla. Vihume vaid Mikumärte, Ututallesid ja Agulirahvast, millised kohastatud elukutselisele teatrile.

Peaksime siingi saama lahti rasku-

sevaimust ja selle elukutselise ja vahest ehk ka liigseltki ajaviite teatri kõrval tooma lavalegi omaloomingulist ja kohalikku momenti, mis meid ei jätaks nii passiivse pealtvaataja ossa. Kas või vahestki ja kas või alguses omavahelisel koosviibimisel. Miks mitte katsuda sekka mõnd deklamatsiooni lavastada kõnekoori näol? Miks mitte vahest lavastada mõnd (omaloodut!?) muinasjuttu? Miks mitte vahest külakombeid nagu neid veel mäletavad vanemad inimesed talgudelt, voo-ridelt, kõrtsimängudelt, mõisatöödelt, pidudelt, pühadelt, nimepanemiselt, maailmasõja, vabadussõja elamusilt? Miks mitte vahest leida ruumi vabale loomingu- ja inspiratsioonile mõne epiloogi, dialoogi, külatüübi või tegeise ilmestamise, poliitilise päeva-sündmuse esiletõstmise või naeruvääristamise (Führerid!) näol! Miks mitte vabal valikul katsuda luua mõnd lavapilti romaanidest (Tootsi lood, Mahtra sõdajd.)? Ja miks mitte spordile omaselt korraldada vahel näitevõistlusi naaberorganisatsioonide vahel, nagu seda eduga teevad mitmed ÜENÜ osakonnad. Usun uusi teid otsivatel noortel leiduks siin võimalusi mõningategi ülesannete andmiseks oma näiterühmadele, mis suurendaks väljavaateid rahvuslikule, külakohasele omaloomingu- ja kunstilisele aktiivsusele. Leidub neid võimalusi ka muusika jt. kunstide aladel, mille juures peatuksime edaspidi.

SAC KÕIVISTO

UNUSTATUD KODU.

Pikkamisi laskus õhtune hämarus üle talvise linna. Langes pikki hahkjaid varje kõrgete majade vahele ja jäi nagu imelikult vaikseks ümberringi. Jäädi nagu ootama pika talvise öö saabumist.

Märkas Samigi seda, istudes oma viletsas kütmata toakeses. Hoidis kül-

mast kangestund sõrmede vahel lühikest pliatsit, millega kiiresti kirjutas oma ees lebavaile paberilehtedele.

Tihenev hämarus katkestas töö.

Astus akna alla, kust nägi vaid terravnurkseid katuseid, kitsaid hoovisoppe ja pumbakaevude tõmpe tippe.

Ja ei midagi muud. Tõesti ei midagi muud. Ei avarust ega vaba välja-vaadet, mida nii väga oli armastand juba lapsest saadik. Vaid sorakil sulgedega vares kraaksus vana tuttavana otse aknasse ja kustki eemalt kuul-dus agulinaiste sõimukära.

Külm oli. Algas taas rännakut oma kitsa kambri ühest seinast teise, et saada vähegi sooja.

— Issand, hoigas, värisedes kogu kehast nagu aiataha visatud kassipoeg. Issand, päästa ometi, juhata teed, taluta välja sest ummikust, näita, mida pean tegema!

Mida? Mida oli tal ikkagi teha? Kas ei olnud ta juba katsetand läbi kõik alad, kas ei olnud ta ikka ja jälle uue lootusega hakand tööle, et minna sihil, mis juba lapsena oli virvendand silmi ees nagu kõrge lootuste ja soo-vide elav kehastus.

Kuid kas sai ta sammugi sellele lähemale, kui jättis koduhurtsiku ja tormas linnamüürinasse, kus arvas leidvat pärani valla oma õnnemaa väravad.

Kuidas oli siis küll julgust, kuis oli endausaldusest täis puhutud! Midagi ei võind ees olla takistuseks, midagi ei võinud olla, millest ei saaks üle.

Mälestus, kuis oli üleolevalt lahkund koduurtisikust, oli lahkund vanematest, et minna oma koolitarkusega ründama elu ja mitte kunagi pöörduda enam tagasi.

Aga ei saand tõeks illusioonid, ei avanend õnnemaa raske rauduks.

Pettumusi, aina pettumusi valmis-tas elu.

Oli jooksnud oma käsikirjadega mööda toimetusi. Oli seisnud alandlikult raamatukaupluste leti ees, pak-kudes müügiks oma maale ja joonis-tusi, oli pakkund end masinakirjutajaks ja poeselliks, kuid kõik oli vaid juhuslik, oli vaid hetkelisi õnneväl-gatusi pikas nurjumiste reas ja taas hiilis nälg tigeda penina ta taga. Ah,

mis ta kõik ei olnud teind! Lihtsamast lihtsamatki tööd oli võtnud tänuga vastu, et vaid ajada edasi oma jonni, joosta edasi oma meeletute illusioo-nide järele.

Kitsas tuba oli muutund täitsa pi-medaks.

Tõmbas selga vana kulund palitu ja laskus nagisevaist trepest alla aguli tänavale, kus kilkasid lapsed mure-tul kelgusõidul.

Meenus temalegi oma lapsepõlv, muretu ja rõõmus. Tulid mee-le muist-sed talvised lõbud kodunurmedel ja metsaradadel.

Mingi valus piste löi südamesse.

Kes ajab nüüd sirgeid suusajälgi mäenõlvakuile, kes astub lund raputa-des hubasesse tuppa ahjulõkke puna-sesse valgusse?

Puutumatult seisavad lumised nur-med ja ema istub üksi kolde ees, ma-hajäetuna ja unustatuna nagu peotäis muistset hoolt ja armastust.

Kuski tilises aisakell, rõõmus ja he-le, nagu mullu, kui sõitsid kodust ki-rikusse jõuluõhtul.

Ah, too oli nii ammu, nii ammu. Oli nende viletsate ja külmade jõulude ta-ga, mida oli tund linnas üksikuna ja nälginuna.

Ja nüüd möödusid nad jälle. Ikka sa-ma rõõmutud, sama mahajäetuse tun-dega nagu möödund? Ikka samuti on süda täis trotsi ja jonni, et ei võta kuulda häält, mis kutsub kodutare soojuse, kus on tööd ja leiba, kus on soojust ja armastust, mida pole leid-nud veel seni oma otsinguil.

Kuski nagu hõlatus midagi, nagu lööks kirikukell kindlalt ja mõjukalt, ja iga löögiga ikka enam heldus sü-da, muutudes väikseks ja alandlikuks, tundis, kuis pudenes uhkus ja trots, kuis kadus kiuslik soov minna edasi, kuigi veristasid jalgu purunenud il-lusioonide klaasikillud.

Algab uus katsumiste aasta!

Omandage ÜENÜ rahalise loterii pilet, millega võidate kofe!

Pileti hind ainult 50 senti.

Peavõit 100.000

Loosimine 21. veebr. 1934. a.

Algkooli kehakultuurilisi ülesandeid.

Võib tähelepanna suurt huvi, mida praegu kogu kultuurmaailmas antakse kehakultuurile. Pea kõigis kultuurriiges on loodud läbimõeldud kehalise kasvatuse süsteem, mis algab juba õpilasega koolis. Mõned riigid on kehalist kasvatust riigistamas, teistes tehakse seda riigi summadega, eraorganisatsioonide kaudu. Igal juhul on riiklik, kooli- ja erategevus kooskõlastatud.

Meil puudub see keskendus ja ühes sellega ka alus kehalisele kasvatusel, millega loomulikult tuleb alata ju õpilaseas algkoolis ja millele endastmõistetavalt tuleb hiljem jätkata pealeehitust.

Süüdi selles süteemipuuduses on ühel kui teisel, peaaegjalikult küll aga meie spordiorganisatsioonidel, kes pole seni suutnud anda kindlat kava, vaid lasknud asju areneda nagu nad, arenend. Pole sellest isegi tõsiselt kõneldud. Alles läinud suvel, mil meie üksikute noorsportlaste suursaavutused äratasid üldtähelepanu, hakati kehak. küsimusi kaaluma laiemas ulatuses ning suuremana samana otsustati (novembris!) korraldatud nõupidamisel panna ametisse üleriiklikud võimlemise- ja kergejõustikuinstruktorid. Kunas aga sellest asja saab? Kas veel selleks hooajaks? Milline nende töösserakendus ja töökava? Kõik see huvitab eeskätt maanoori, kes praegu kannatavad juhtide, abinõude ja treeningupuuduse all.

Üks peaks siin siiski juba olema selge: ainult eraalgatusega ja paari-kolme instruktoriga ei saa meie oma kehalise kasvatuse alale veel vajalikku süsteemi, vaid tuleb siin ka koolil kanda ülesandeid, nagu see toimub mujalgi. Ka algkoolil.

Nimepidi on ju meilgi algkoolides kehalise kasvatuse õpetus võimlemise näol olemas, kuid kas saab seda tolmustes ja halva õhuga ruumides ning igapäevases riietuses sooritavat kätetõstmist või pöõrete tegemist nimetada läbimõeldud kehaliseks kasvatuseks. Pigemini ehk küll äraväsitatud ja haiglase lastepere kidurdamiseks. Usun, kaunis suures osas koolides peaksid kooliarstid keelama sellegi ainsa tunni, mis meil algkoolis nähtud võimlemisele.

Ärgu nüüd öeldagu kohe: meil puuduvad ruumid, abinõud, võimalused jne. Usun, ennekõike puudub meil kehalise kasvatu-

se kava. Loomulikult ajakohase kava puududes, puuduvad sellele võrdlemisi uueaegsele õppeainele kaunis suurel määral ka küllalt teadlikud ja leidlikud õpetajad. Võimlemisruumide puudusel võiks ju ometi õpilastele leida vastavat läbimõeldud tegevust õues ja kui palju on muude võimaluste puududes algkoolides teadlikult kasutatud lastele kättesaadavat suusatamist, uisutamist, kelgutamist. Kui paljudes koolides olakse võimelised käsitöötundidel valmistama kelkuseid, suuski, nõõrkingi (puu, linad ja takud ei maksa ju maal palju!)? Kui paljudes maakoolides tarvitatakse võimlemisülikondi?

Võtaksime kokku. Meie kehakasvatusele ajakohase aluse saamiseks vajame algkoolis:

1. Ajakohast ja painduvat kehalise kasvatuse kava, milles sellele ainele nähtud vähemalt pool tundi iga päev.

2. Õpetajaile moodsa kehakasvatuse nõuetekohast ettevalmistust. Nõuda võimlemisõpetajail ka spordialade tundmist, nagu seda nõutakse ka põhjamaal ja Saksas.

3. Tuua algkooli viimaste klasside ja täienduskoolide kavva ka spordialu nagu võistlusmängud, jooksud, hüpped, pallimängud, suusatamine, ujumine, maadlus jne. Rekordkultuse ärahoidmiseks töötada välja spordimärgi statuut algkooli õpilastele, millise märgi omandab igaüks, kes saavutanud teatud miinimumi omal alal.

4. Algkoolide juurde ellu kutsuda spordiringid, mis tegeleksid spordialadega väljaspool õppekavu, ning mille isetegevusest võtaksid osa, kus vastavad noorte spordiorganisatsioonid (ÜENÜ, noorkotklus) puuduvad, ka koolist juba lahkunud noored kuni 18. eluaastani. Spordiring teotseks ka koolivaheaegadel ning õpetaja või teadliku sportlase juhatusel kasutades kooli mänguvälja ja mänguvahendeid.

Vahest nende algnõuete täitumisel saaksime meie kehalisele kasvatusel vähegi ajakohase ma aluse, millele siis võiksime jätkata pealeehitust koolist juba lahkunud noorte juures. Peatume selle osa juures hiljem. Endast on need vaid miinimumnõuded, kui meie algkooli võrrelda paljude teiste maade vastavate õppekavade, õpetajateettevalmistuse ja koolimajadega, kus isegi saunad, dušid, basseinid jne. pole harulduseks.

J. R-t.

Uudiseid teaduse ja tehnika mailt.

Fotokunsti areng.

Fotoaparati on tänapäeva täheteadlasele sama hädavarilik ta uurimistöö, kui teleskoop. Kui Tycho de Brahe taevatähti lauatuksesse puuritud augu läbi vaadeldes esimese taevakaardi koostas vaevalt 1000 tähega, loeb esimene pikksilma abil koostatud „Historia coelestis Britannica” juba 2866 ja praegused koostatavad atlased umbes 30 milj. taevatähte. Tänu sellele fotokunsti arenemisele on meie kuu pind paremini tuntud maa omast.

Praegu teeb planeetide uurimine fotokunsti kasutades hiigla edusamme. Kui enne pildistamisokust (enne 1850. a.) tunni vaid 13 planetoidi, tuntakse neid nüüd üle 2000. Ainult 1932. a. jooksul leiti pildistamise teel 108 uut väikest planetoidi ja värskem planeet, Pluto, on leitud fotokunsti abil.

Fotoplaad on tundlikum silmast ning jäädvustab kestva valgustuse juures nõrgemadki objektid, mida silm ei seleta ka teleskoobis. Ka reageerib plaad kustunudki tähtedele (milised vaid veel soojuskiiri levitavad!), mis silma abil jääksid absoluutselt leidmatuks.

Tähtedepildi olulisem tähtsus uurijale seisab selle (alatasi muutuva!) pildi alalhoius ja järeluurimiste, võrdluste ja mõõtmiste võimaldamises. Ja mitte vaid kauguse, vaid ka valgustugevuse mõõtmiste võimaldab plaad, kuna heledamad tähed siia suurema (mustema) punkti jätvavad. Fotokunsti abil kavatsetakse praegu kogu taevalaotuse põhjalikku pildistamist, millega loodetakse valmis saada 1940. aastaks, kuna teha tuleb 22.000 ülesvõtet ning fotograferida 3—4 miljonit tähte ja (suurte täpsuste tõttu!) tunnis vaid 20 tähte äramõõta suudetakse. Vajatakse selleks 200.000 töötundi.

Edasi abistab foto suurel määral ka tähtede koosseisu, temperatuuri, tiheduse, magnetiliste ja elektriliste suhete uurimist. Fotopildis peitub sageli taevatähe saladus ja elulugu. Avastatakse mõnesuguseidki üllatusi.

Ka teistel teadusaladel on fotokunsti trükikunsti täiendajana suuri teeneid.

Nii tänapäeva arstiteadus poleks mõeldav foto abita. Mainime röntgenülesvõtete tähtsust. Ja pikksilma kaudu operatsioonilauale juhitud foto näitab opereeritavale endale. Ka ta sisemuse saladusi suurendatud kujul. Loodusteadust teenivad veelalused merefaua uurimist abistavad ülesvõtted, pisilaste pildistamised mikroskoobi kaudu, „virmaliste” pildistamine põhjas jne. Sõjateadus tuleks vaevalt toime kartograafiliste õhuülesvõtete, moodne kriminalist ja ajakirjanik (kauguspildid!) vaevalt koostatud foto aparadita.

Uudiseks fotokunsti alal on „Vestinghouse A./S.” katsed „pimeda valgü” alal. Inimsilma pimestavad kollased valguskiired on fotoplaadile tarbetud, sellevastu ei ärrita sinine

ja violettvalgus inimsilma pea sugugi. On mõeldav tubane ülesvõte, kus ülesvõetav pildistamist ei märkagi; on mõeldav isegi pildistamine pimedas ruumis.

Mehaaniline silm.

Inimsilm pole kuigi täielik ja praegune tehniline areng poleks mõeldav mehaanilise silmata.

Suurlinnades teatab ta politseile liig kiirelt liikuva sõiduriista tulekut, hotellis nõudega kelnerile ukse takka tulejat, vabrikus töölisele kui kangas või paberis mõni viga, majas alarmeerib peremeest kahjulikkude nähete ees jne.

Mehaanilise nägemise saladus koosneb valguskiirte, elektrivoolu ja fotoplaadi kombinatsioonidest ja on siin suuri tuleviku võimalusi arvestades ka ultraviolet kiirtega. Niisugust silmadest võib oodata tuleviku üllatusi eeskätt kaugnägemise ja päikesevalguse elektrienegiaks muutmise alal. Võimalik, et juba lähemal ajal igas kodu akustilise vastuvõtja kõrvale ka optiline vastuvõtja asetatakse. Võimalik, et ju lähemas tulevikus laevad ookeanil päikese jõul liiguvad ja iga talunik päikese energiat kasutades omas majas krattide asemel tehnilised vaimud tööle rakendab.

Elektri imed.

Lääne-Euroopa ja Ameerika tööstusmaas võidutseb elektri tarvitamine kodus. Mitte ainult valgustajana ega ainult köögis, kus elektriga keetmine hõlpsam, kiirem ja puhtam.

Moodne perenaine asetades oma toalilled ja kaktused avarate teisikakende vahel, kus õhk tuntavalt niiskem lilledele kahjulikust toaõhust, hoolitseb ühe väikese elektri küttehakese kaudu, et külm seal lilledele liiga ei teeks. Ühetasase soojuse hoidmiseks asetab ta sinna muidugi ka soojamõõtja, mille kohaselt reguleerib küttekeha tegevuse. On müügil isegi automaatseid temperatuuri reguleerijaid. Ühtlasi hoiab see aknaruumi kütmine ka ära igasuguste kahjulikkude aknaaluste tõmbetuulte telkkimise. Tundlikkude kaktuste jaoks on isegi müügil miniatüürsed aknale asetatavad kaktuste kasvumajad kohandatud soojuse ja niiskusega. Tubase kuivuse kõrvaldamiseks on lillesõpradele müügil lastud miniatüürsed elektri purskkaevud, millised kasulikud ka inimesele, kuna eriti keskkütte sisseadete hoonetes õhk kuivuse tõttu inimese hingamisorganitele kahjulik.

Ka moodsasse koduapteeki on tungind elektrit. Kuumaveepudeleid pole enam vaja kui elektriga kōetavad kuumahupadpadjad, higistamiskastid ja kuumahõu duši võimalused.

Ka puhastamistöös on elektrit moodsa perenaise sõnakuulelik teener olgu õhupuhastajana, tolmuimejana, poonijana, pesijana või triikijana.

Vennasrahva kirjanduslikke uudiseid.

Lahe teisel poolel on käesoleva hooaja trükitoodang olnud rikkalik. Teaduslikke teoseid, ilukirjanduslikke uudiseid ja käsiraamatuidki, üks sisukam teiest, on kirjastatud üllatavalt palju ja näitab tänavune raamatuturg Soomes suurt elavust.

Teadusliku teosena oli esmajoones väike-seks sensatsiooniks F. J. Kantola filosoofiline teos: „Sielun todellisuus”, millest raamatut juba trükitakse kolmandat korda. Teos äratas tähelepanu sisuliselt, kus autor vägagi loogiliselt püüab põhjendada, et elu ei lõpe surmaga, vaid ainekst kõrgemal asub hing. Hinge olemasolu eitavaid tõendusi on autor maailmakirjandusest leidnud vaid tosinavõrra, kuna jaatavaid, teaduslikult veenivaidki põhjendusi tuuakse nelikümmendiks. Teosele tõi Soomes tähelepanu asjaolu, et raamatut ei kirjutand mõni doktor, vaid külakooli haridusega plekksepp, muidugi aastakümneid kestnud uurimuste põhjal. Kantolat kõrvutataksegi saksa kingsepa Böhmeaga (1600 aastaist!) ja austria raamatukõitja Holzapfeliga (kirjutas paljudesse keeltesse tõlgitud „Panideal”).

Tähelepanu äratavad ka soome-sugu rahvaste ajalugu selgitavad teaduslikud teosed, millest esikohal mainitav prof. Uno Harva uurimus: Altain suvun uskonto, mida toonitatakse soome teaduse väljapaistva saavutusena. Mainitav on siin ka Kai Donneri Siberi elu ja minevikku käsitav: Siperia. Põhjapanev suursaavutus omal alal on O. Y. J. Gummeruse 628 lhk. kirjastatud koguteos: Suomen kulturihistoria. Huvitava ja lugemahaarava tõlkeosena sellelt alalt äratab tähelepanu ka enamlaste poolt tapetud vene prof. S. F. Platonovi 479 lhk. teos: Venäjän historia, miline omapäraselt avaralt ja kütkestavalt käsitleb slaavluse sünnilugusid ja ekspansiooni algades algkodust, Karpaatidest, kuni 1918. aastani, näidates kujukalt ka soome sugu rahvaste ajaloolist taandumist slaavluse ees. Soome ilmasõjaegsest poliitilisest kallakust ja Soome saamisloost on kodumaal ja mujalgi äratand tähelepanu Aaro Pakaslahti doktoritöö: Suomen politiikka vapaussodassa. Soome vabadussõda ennast kujutab piltlikult ja elavalt soome sõjakooli ajalooõpetaja J. O. Hannula jõulu eel ilmund teos: Suomen vapaussodan historia.

Ilukirjanduses on eriti ohtralt käsitatud ajaloolist ainekku. Näidendeid on ilmund vähem ja luulekogusid vaid paar-kolm, miliseist väljapaistvam soome suurima lüüriku hilju surnud Uno Kailase seni ilmunata värsidekogu: Punajuova.

Romaanest mainitagu esikohal Arturi Leinoneni haarav teos 30. a. sõjast:

Hakkapeliita I ja II. Eriti elavalt ja dramaatiliselt on siin kujutatud Gust. Adolffi surmakirjeldus, milleks kirjanik viibind kohal, Lützenis. Elav, hoogne, pinev ja usutav, kuulsa Sienkiewiczzi värve meenutav ajaloolise romaani meisterteos.

Suurt tähelepanu äratas ka Volter Kilpi kaheosaline suurromaan: Alastalon salissa. Hingeeluliselt ja stiililt huvitav, nühes kohalikku elu ja tüüpe pea mikroskoobilise peensusega. Võrdlemisi suure lugejaskonna on leidnud ka pr. Ester Ståhlbergi hüpnootilises ainekstus liikuv: „Katsõ unennäkijä tulee” ja Erkki Kiviärven vana Oulu elu-olu kujutav: Tervaporvari.

Teistest jõuluromaanest on mainitavad: Mikka Valtari Helsingi saamisaeu ilmetav: Mies ja haave (mees ja unistus), Tyyne Salminen Helsingi agulielu näitav: Elämä jatkuu, Arvid Järnefeldti probleemiküllane ja lõpetamata: Lalli (rahvaluuleline piiskop Hendriku tapja), Elsa Heporauta Dostojevski-aineline Suuri yö, ladusa Hilja Haahti parim saavutus: Kadotettu kirje, Jalmari Kianto Kainu tehaste saamisluugu käsitav: Patruunan tytär, Eino Railo esteetliselt nauditav armastust ja vabadussõda siduv: Silkkihuvi ja virsikiria (siidpearätt ja lauluraamat), noore Otto Kosoneni seminari elu ja algkooli ainekstus liikuv: Nuoret kasvot, Unto Koskela abielulist probleemi käsitlev: Helena ja valhe, Hilda Huntuvuori ajaloolist: Piispa Tuomas, Unto Karri põhjavajunud ohvitseri kurb-sangarlikkust käsitav: Lunastetut päivät j. t.

Vestluskirjanikuna pälvivad tähelepanu Vaasa-Jaakko vestluskogu: Rakkauden faskistit ja Agapetuse (Yrjö Soini) huumoriküllane: Totinen torvisvittaja.

Noortele pakub huvi ja elamusi Jalmari Sauli 1808.—1909. aastate sõjaseiklusi käsitlev: Kuu-Joonas käysotaa ja Verner Luohivuori haarav seiklusjutt Jusri Varikse vene matkast: Rehti mies.

Muist huvitavaist teosist võiks mainida: prof. K. S. Laurila, soome haaravama kõneleja: Työtä ja taitoa huvitav kõnepeetus tosin soome parima kõneleja kõnenäidetega, Urho Kierimo juhatusi elukutsevalikuks: Jokainen omalle alalleen (igaüks omale alale) ja Naisten urheilukirja (naiste spordiraamat) soome nais. sp. liidu väljaanne (148 lhk. smk. 25.—).

Rõhkesti on ilmund ka koguteoseid ja entsüklopeediaid, aiatöö, maailmakirjanduse, ajaloo, tehnika jt. aladelt. Aug. Meikop.

KIRJU TOIMETUSELE.

Enam rahvuslikkust. (Kiri Lissabonist.)

Jälgides „Päevalehest“ Teie algatust nime eestistamise asjus, näeksime siin võõrsil meeeldi, kui ka Eesti „eestistamisega“ teeksite algust.

Mõtlen „kadakasakslust“. Kaksikümmend aastat tagasi Eestis olles, ähvardas Eestit ka vene vaim. See näib nüüd kadund, ent sakslus ja kadakasakslus on veel suurem õitsemishoos. Oleksite pidand Eesti isestumisega saatma ka saksluse piiri taha. Nüüd aga täristavad päris-sakslased „militarismi rüütlid“ (mõtlen eeskätt zur Mühleneid!) jultunult mõõka. Veel hullem on kadakasakslusega, mida märkasin igal sammul paari aasta eest Tallinnas mõnd päeva peatudes. Kui palju siis Eestis on sakslasi, kui palju neist neid, kes ei oskaks eesti keelt? Ent mulle näis, nagu ootaksite enda äridesse kogu Berliini! Ja milleks see laste vaevamine ju algkoolis saksa keelega? Kas pole teil neile tõesti midagi kasulikumat õpetada? Olen välismaail matkates märgand, kui palju tähendavad inimesel praktilised oskused, ent paari sõna saksa keelega ei saa teie kustki kõhutäitki. Oma

20 a. eest Tallinnas õpitud saksa keele olen ma täiesti unustanud: mul pole teda kuskil vaja olnud. Muidugi pole ükski õpitud asi paha, kuid milleks peab suurem osa rahvast seda õppima, mida tal elus pole vaja. Usun isegi vene keel oleks meil ehk kasulikum.

Samuti on Teil Tallinnas asutusis ja ärides liiga palju eesti keelt väänajaid sakslasi. Märkasin neid isegi linna tutvustamas välismaalasil.

Näeksime siin võõrsil meeeldi, et meie ametasutused suurema hooga ajaksid eesti kultuurpoliitikat, kuid usume, et eesti haritlaskond ja ärksamad noored, eeskätt ÜENÜ, selles neile tulevad appi. Kõik võõras vaim Eesti kodukoldest ukse taha!

Lisan juurde: see pole vaid minu, vaid kõikide väliseestlaste arvamine, keda olen kohand siin Lääne-Euroopas.

Hääd jõudu ja edu teie algatusile uueks aastaks!

Lissabon, 24. XII 33. a.

Joh. Mänder,
tüürimees.

Hollandi omakultuurist (kiri Hollandist).

Usun „E. N.“ lugejaid huvitaks ehk vahest kiri Hollandist.

Hollandi on meeldiv maa tööka rahvaga. Siin on 33.000 ruutkilomeetrit (vähem kui Eesti!) umbes 8 milj. elanikku. Maa-alast on vaid seitsmendik kasutamata maid: mereäärseid, luiteid, soid, ent needki vähenevad kiirelt. On kohti, milliseid kasutatakse, hoolimata, et nad kuni 5 m allpool merepinda.

Hollandi huvitab omapärasuse ja omakultuuriga, milline end visalt hoiab alal moodsa tehnika kõrval. Haarab ka Hollandi maalilikkus ja romantilisus. Vanad lilledesse uppund talumajad, kus praegu veel hoolega kangaspuid lõksutatakse, vokki tallatakse ja kindaid kujutakse, vahelduvad uute endiste soode kohale püstitatud toredate teliskivi ehitustega ja küladega, millised ehitused õhtupäikeses imekaunilt peegelduvad lähistavate ojade ja kanalide vees. Sajad Hollandit iseloomustavad tuulikud on segipaisatud elektrit jõujaamade ja pumbamajadega, vabrikute vile seguneb kaunite koduküla kirikute kellamänguga. Masinakultuur pole seniseni suutnud tõrjuda rahvuslikku kodukäsitööd. Suurte mööblivabrikute kõrval töötavad endiselt kodused puukingatööstused ja on tavaline nähe, et tehas töölinegi kodus, omalõbuks, nohitseb mõnel käsitöö alal.

Rahvuslik omapära avaldub siin ka kommetes. Paljud keskaegsedki traditsioonid püsivad siin veel tugeval alusel. Linnades ja küldes teotsevad siin veel keskaegsed gilded

(tsunftid) ning Lõuna-Hollandis (Brabant, Gelderland) isegi põllupidajate „gilded“, kes (katoliku kultusega!) põldudel korraldavad kiriklike protsessioone, millised — kõrvutades hollandi agrareeduga — võõrale jätavad omapärase mulje. Mõni a. tagasi mälestati Tongeris kohaliku „gilde“ 700 aastast ja k. a. ühes Brabanti külas isegi 1000 a. juubelit.

Pea kõik noorsoo-organisatsioonid — poliitilised ja apoliitilised — tegelevad rahvatantsuga ja eriti on 1. mai siin suures nooruspühaks, kus sajad noored kogunevad maipuude ja maitule ümber tantsides rahvuslikku „Zewensprongi“, „Drickesmanni“, vahel sekka mõnd inglise laenu või skandinaaviast importeeritud „härjatantsu“.

Ka rahvariie on veel moes, kuigi siin igal taadil, igal eidel ja noorelgi veidi oma maitset. Vähemalt valgeäärne pitsitatud eitede päakate püsib veel üldisena. Ent paljudes ranna ja kalameeste külakestes kantakse rahvariit veel kogu ulatuses ja leidub niisuguseid külasid linna külje allgi. Nii käib Markenis ja Volendamis, vaevalt 15 klm Amsterdamist, praegu veel 99% elanikkonnast rahvariites, moodustades endast suurt turistidele huvipakkuvat vabaõhu muuseumi.

See omakultuuriline joon on hollandlasile igal sammul nii sisse juurdunud, et seda vaevalt miski moodne vool kõigutada suudaks. Põhjeneb see suurelt osalt hollandlase suurele usulisele veendumusele ja eneseteadvusele. Mõndagi võiksime siit õppida. Terviseid Eestisse!

Onu X.

A J A L E H I S T.

Eesti tõu alaväärtus.

Sellel teemal kirjutab K. A. Hindrey „Nädala Postimehes“ nr. 48: „Eesti tõu väärtus on hinnand peamiselt sakslased pidades meid veel inimpõlv tagasi alaväärtuslikeks mongoolideks, kellest sakslane (baltlane!) — aarialane — pilvekõrguselt üleval. Veel 25. a. tagasi tehti Brockhauseni entsüklopeedias meie laiaide põsenukkide ja muuga teadlikku ülbet nõokamist, mille tagajärjel — entsüklopeedia suurel levikul — Ühendriigid tahtsid takistada eestlaste sisserändamist, kuna eestlane mongoolina kuuluvat värviliste tõugude sekka. Nüüd kõnelevad Dr. Seraphim, Volck ja teised baltlased verepuhtuse dogmast nähes saksa baltluse rahvustunde lõdvenemist segaabilude rohkuses tõupuhaste (?) baltlaste ja pärisrahva vahel. Kuigi Dr. Seraphim ja teised sakslaste silmis ise alaväärtuslike verelibledega. Võib olla ka Alfred Rosenberg, kelle tõupuhtus alles selgitamata.

Seda nüüd. Ent okupatsiooni ajal paistis eestlane sakslasile blondina, sinisilmalisena, pikapealisenä puhtana põhjamaa tõuna, olles vägagi vastuvõetav aarialaste õilsasse perre.

Roosid on närbund ruttu — oleme taas rahvas, kes rüvetaks õilist verd. On naljakas, et meie praegune balti sakslus selle juures $\frac{1}{3}$ osas põlvneb Torma, Haljala, Kullamaa või Vigala talupoegadest, kelle vanaisad ei mõistnud eesti keelt kirjutada ega saksa keelt kõnelda. Ent nende pojojajad õhutavad siin nüüd Suur-Saksa liikumist. Miks ei kõnelda siin verepuhtusest ega mongolitõu alaväärtuslikkusest?

Ja meie puhtam rüütlikeisuski? See on suures osas emigreerunud Saksamaale ning päris sakslasi — lugeses kas vii Lipu Kleinmichelite ja Vahlide genealoogiast — on siingi vähe. Kui kontrolliksime vanu kirikuraamatuid, leiaksime, et päris-sakslasi on meil vahet vaid 1%. Teised aga on Suur-Saksa praeguse ideoloogia järele kõik alaväärtuslikust rassist“.

Koorilaulu kriis ja hümni kriis.

Koorilaulu kriisist kirjutab „Vaba Sõna“ nr. 62. Seni kirjastas koorilaulu Lauljate liit. Nüüd aga nõuab Autorikaitse Ühing lauludelt tasu ja kuna L. Liidu põhikiri liidu kirjastatud lauludelt liikmeilt tasu ei luba võtta, on kirjastamisesse tulnud seisak. Suvel on tulemas 30—40 laulupäeva, senised üldlaulupidude laulud on ju liigselt „leierdatud“ ning käes ongi koorilaulude kriis. Autorid ja L. Liit aga jonnivad...

Meie ühise hümni kriisi aga tunnustavad ka soomlased, kuigi nende hümni sõnaline tõlge (hümni on saksa muusikamehe ja komponist F. Paciuse poolt Runebergi laulust: „Värt land“ viisistatud ja soomendatud „Maamme“ nime all) tuntavalt paremini seotud Soomega ja ilusam meie omast. Soome

Muusikalehe viimases numbris leiab prof. Hekki Klemetti, et soome hümni viis üllatavalt sarnaneb saksa kommersi lauluga: „Der Pabst lebt herrlich in der Welt“, kus 48 helist 39 ühtuvad hümni viisi helidega.

Andekas inimene.

Sellel teemal kõneles 14. det. kunstikool „Pallases“ Dr. Hion: „Hamburgi suurpsühholoog V. Stern oletab andekust pärivusest ja miljööst. Tihti ei jää see aga püsima ning oleneb andekus ka kasvatuses, ent vahel ka õnnetusest. Homeros oli pime, Bethoven jäi kurdiks, Byron oli lombak jne. Inimene otse loomusunniliselt sageli püüab arendada ala, mis talle looduselt antud viletsamana. Nii on kõigil inimesil eeldusi saada andekaiks. Andekus on vaid püsiv edasipüüd, raskuste väsitamatu ületamine ning suur julgus ja usk enesesse. Palju andekust hävitavad vanemad ja koolitajad sumbutades laste ja noorte omaloomingulisi endaalgatusi. Andekaiks arvatud lapsed aga polegi igakord kõige andekamad. Neid on vaid esiletõstnud nende kartmatu iseloomu joon.“

— Terves kehas terve vaim, haiges kehas geniaalne vaim (Liiv, Oks)?!

Nimemuutmine päevakorda.

„Võitlus“ nr. 123. kirjutab: „Kanname võõrapärast nimerämpsü ju 15 aastat, ilma et ükski rahvuslik valitsus oleks kaalunud selle rämpsü maharaputamist. Pole ükski riigimees eeskujuks korraldand seda saksluse silti ning kuulume ise ja meie esitajad nimele järele sakslaste hulka. Miks siis Hitler ei peaks siia munema oma Gauleitungeid? Mis siis eestlasil viga ümberrahvustuda sakslasiks? Rahvuslik ärkamisaeg pole veel seljataga, vaid see on meie ees. Landesvehrlastega ühiseid nimesid kanda on häbi asi.“

Raamat ja lugeja.

„Nädala Post“ toob 50 kirja lugejailt, miks algupärane kirjandus ei levi.

„Kirjandus on liiga kallis, odavamalt saab teda raamatukogust. Kui teie aga ikka ja ikka kirjutate, et raamat ei lähe — ei osteta teda ka sinna“, kirjutab üks lugejaid.

Teine arvab kirjanduses puuduvat moodsa joone. Ostetakse, nõutakse seda, millel juures moodne joon, mida kõik nõuavad. Ajatempo ei võimalda enam seedita 600 lhk. romaane või lüürika ristsõna mõistatusi. Ajaleht ja teatud määral ka radio lämmatavad raamatu. Teatud osos peab ilukirjandus kolima ajalehte.

Kuidas ostad kirjandust, kui endale oled soetand radio ja sul ju käib tosin ajakirju ning Eesti ajaloo, Entsüklopeedia ja teisi seeriaid. Lihtsalt ei jõua enam kõike lugeda, kirjutab kolmas.

Kirjandus mürgitab noorsugu.

Sellel teemal kõneles direktor J. Roos Tartus, jagades raamatud noorte suhtes häädeks, sobimatudeks ja halbadeks, Halvad on puht ärilisel kaalutusil kirjastatud madalate instinktidega mängivad teosed, millist meie raamatukogudes üle kolmandiku. Teine kolmandik kogudes on erilise väärtusetä.

J. Lang märkis, et Eestis ilmub trükisõna, ajalehtede ja ajakirjade näol 30 k. enam, kui raamatuna ning on ajakirjandusel hiigla mõju rahvale.

Mõjutusi endiselt genratsioonelt.

„Pyrkkijäs” 13/14 kirjutab E. A. Aaltonen: Inimkond vajab romantikat ja rahu nii kui ikka suurte sõdade järele. Uus sugupõlv sirgub. Ajajärgule ja sellele uuele sugupõlvele vastavat kultuuri pole veel sündinud. Uued teed, püüvad tõed, mis vastaks nüüdisaja inimese igatsusele, on veel leidmata. Tuleb pöörduda vanempõlve poole, kes meil loonud teatava talupoja kultuuri ja maailmavaate. Hiljuti tutvus meie maaeluga üks prantsuse kirjanikke: „Selle maa on päästnud ta rikkalik rahvaluule. Ta võib endaga rahul olla kui ta jääb truuks oma esiisade traditsioonidele.” Nii lausub ta.

Ja seda omakultuuri tuleb hinnata esinegu ta rahvaluules, rahvalaulus, rahva kunstimaitselisis käsitöis, rahvamängudes või lihtsas töös. Unustamatu on, vartade rütm sellele, kes seda kord õieti kuulnud. Isegi aed, põllu ning heinamaa vahel oli korrapärasus ise. Mängis karjane, laulis heinaline, laulis parvepoiss, laulis rahvas ise! Ning jutumeistrid! Kui palju nad jutustasid esmajärgulisi kirjutamata muinasjutte ja romaane.

Palju sellest on autode ja lennumasinat palavikus kadund, ent elama peab esivanemate elujaatav, tasakaalukas ja optimistlik

ilmavaade. Siin olgu prantslasel õigus. Talupojakultuur täienegu ja arenegu, hing jäägu!

Generatsioonide vahelise võitluse juures peatub „Vaba Sõna” nr. 42. Et meie poliitiliste rinnete kujunemisel otsustandvad pole olnud maailmavaatelised, vaid parteitaktikalised kaalutlused, selgub kujukalt sellestki, et „demokraatliku frondi” väljapaistvamateks kaitsjateks on sotsialistid, kes just maailmavaate põhilaadilt saavad olla ainult ajutised demokraadid. Noorte ja vanade vahelistes liikumistes ei ole siis maailmavaatelised veendused noori ja vanu lahutavaks tulipunktiks. Ka noorus — üliõpilaskond — on lõhestatud parteilisel. Esineb meil noorte-vanade vaheline pinge vaid lokaliseeritult ja osaliselt.

Autoriõigustest heliloomingu alal kirjutab kirjutab „Muusikalehes” nr. 11 hra Ed. Visnapuu. „Suurem jagu Eesti heliloojaid on oma õiguste kaitsjaks volitanud Eesti Autorikaitse Ühingu (AKÜ). Helitööde ja kooriteoste tasu on Lauljate Liidu liikmeile 50—178 senti, teistele 50% kallim. Maakoorigele on Liit teinud veel hinnaalandusi (25—150 senti). 5 kroonilise tasu eest aastas antakse aga kooridele igasugu helitööde ettekandmine vabaks.”

— Meile tundub 5 kroonigi maakoorige kohta kallina.

Üldlaulupidu arvustati Lauljate Liidu nõukogu koosolekul 5. nov. l. a. Leiti, et pileti-hinnad olnud liiga kõrged, ja raudteesõit oleks võinud olla odavam. Rongikäik oli liiga venitatud ja väsitav ja rahvariiete kandmine väga juhuslikku laadi. Lauupeo kontserdid oleks võinud olla lähemad ja muid ettekandeid laulupeo ajal vähem.

Jaaniõhtu rahvapeo korratused põhjustas liidu ettenägematus, kuna Liidul polnud kogemusi seesuguste ettevõtete korraldamiseks.

ÜLEVAATEID.

ÜENÜ Virumaa Keskkorralduse poolt väljakuulutatud novelli võistluse tähtpäev on lükatud 1. märtsile 1934. a. Kolm paremat tööd saavad auhindu 50 kr. väärtuses. Võistluse tulemused avaldatakse Keskkorralduse V aastapäeva aktusel teisel kevadepühäl Jõhvis. Samaks ajaks ilmub trükist Keskkorralduse illustreeritud album „Tulekandjad”.

Jõuluks ilmus Keskkorralduse kirjastusel trükist A. Aru näidend „Ingeri kuningas”. Näidend on viies pildis ja kohane ettekandmiseks Vabariigi aastapäeval ja hõimupäevil.

Vägeva ÜENÜ-s oli 1933. a. jooksul suursündmuseks oma ruumide ehitamine, milline kokkuleppel vallaga toimus juurehitusena Seli algkoolile. 14. veebr. toodi ehitus-

kohale esimesed palgid kingitusena. Algasid osakonna liikmete tasutud ühistööd: palkide lõikamine, kohale vedamine, alusmüüride kaevamine. Raskem osa tööst oli katuse lõõmine, milline toimus detsembris külmaga.

Osakonnal oli 75 kr. raha ehitust alustades. Alustati hea õnne ja lootusega ja lootused täitusid kuhjaga. Kohalik naiselts kinkis 250 kr., pr. Johanson 60 palki. Kohaliku saeveski omanik J. Rosenstrach lõikas kõik laud tasuta. Pea iga küla elanik aitas kaasa nõu ja teoga. Oli ka vastaseid ja vastutõotajaidki — kuid neist vaikime. Ent juhatusliikmeist olid mõned nii hirmutatud, et pidime nad asendama uutega.

23. det. panime ette aknad, 24. det. korraldasime näitelava ja 25. det. toimus uues saalis esimene pidu, mis kõigiti õnnestus. Saal mahutab 300 inimest. Haridusministeeriu-

mi tänane siinkohal 500 kr eest toetuseks näitelavale.

Oma inimesed on end vaevand vara hommikust hilisõhtuni ja tulemusena on meil hoo-ne, mis hinnatud 9711 kroonile, läinud mak-sma vaid 1381 krooni, millest vaid 300 kr. võlgu.

R. Spiegel.

Rakvere ÜENU

esimene tutvumisõhtu oli 17. det. R. Rahvamaja kokku tõmmanud üle saja noore. Koosviibimise avas osak. esimees, Martinson. Selle järele kõnetooli asus vanakirjanik J. Liiv. Kirjaniku tuldsütitavate sõnade järele kõneles veel Pauluse kog. õpetaja A. Abel, kes ka endine ÜENU-lane. Õhtu oli vastasuta-tud osakonnas esmakordne ja meeleoluline.

20. detsembril korraldati osakonna kir-i andusharu asutamiskoosolek, millest võttis osa 30 isikut. Haru juhatusse valiti Enn, Johannov ja Lõõtsmann. On kavatsusi asuda mitmekülgsel kirjanduse ja omaloo-mingu viljelemisele.

Samal õhtul toimus ka spordiharu ei-lukutsumine, kuhu liitus palju spordihuvilisi noori. Juhatusse valiti võiml. õpet. Pauskar, suusameister Lille, Valter, Neudorf ja Paju.

23. det. korraldasid spordihuvilised Rak-vere tammikus vabaõhu jõulupuu, mis Rakveres esmakordne ja ühtlasi ka esimeseks suusaspordi propagandaõhtuks. Koguti Rah-vamajas, kust üle 20 suusataja tõrvikutega lä-bi linna liikus tammikusse. Muist osavõtjaid sõitis kohale tõukekelkudel ja regedel. Süü-dati jõulupuu, kõneleti ja ja lauldi ühislaule. Inimesi oli noorte algatust jälgimas palju.

E. M.

Nõupidamine rahvamängude ja rah-tantsude korjamise asjus peeti ÜENU Keskjuhatuses det. algupäevil. Nõupidami-sest võtsid osa Eesti Rahva Muuseumi di-riktor P. Leinbock ja E. R. Luule ar-hiivi esitaja H. Tampere. Korjamisel aadresside järele kavatakse asuda tuleval kevadel.

Seni on Keskjuhatusel rahvamänge ja sei-lekohast vanavara saanud: Aug. Laurson Kokora ÜENU-st: rahvamänge, jõumänge, ring-mänge ja muud vanavara 18 trükipoognat; Helmi Sakk Võhma-Kabalast: laulumän-ge: Isamaale, Roosiaed, Laisk emand, Ütle mulle, neiuke ja vanu kaasituslaule; Meeta Hallikson ÜENU Käosalu osakonnast lau-lumängu: Kosjakäik.

Narva lavasuurstundmuseks oli 22. nov. „Il-marises“ ÜENU Narva osak. näitetrupilt et-tekantud A. Aru näidendi „Ingeri kuningas“ esietendus, lavastatud A. Läänelt.

Näidend käsitab meie väikehõimu, Ingeri, traagilist seisukorda. Olles poolitatud okas-traatpiiriga, ägab sealpoolne Engeri nõukogude korra karmides katsetusis. Siinpoolne Ingeri saab hõimudelt, Eestist ja Soomest, kultuuri-list äratust. Tekib rahvustunne. See kandub tuliste rahvuslaste kättes piiritahagi, kus te-kiavad verised kokkupõrked võimudega. Rahu-tused kasvavad vastuhakkamisteni. Põletat-akse kolhoose, tapetakse sundijaid. Kuid in-

gerlaste jõud on nõrk. Punaväe relvad sun-ivad rahvustunde tulekandjad seina äärde. Järgneb massiline ingerlaste väljasaatmine. Asemele tuuakse venelasi.

Kogu selle võitluse hing on noor, uljas in-gerlane L. Reijo, kes haridusliku ettevalmist-ise ja rahvusliku tule saanud Soomest. Ta tuleb kodukülla Kullale ja tänu ta aatekül-lasele tulisele tegevusele on kogu Ingeri muutund üle öö. Vene keel heidetakse koo-lidest välja, asemeile astub oma keel. Ingeri noorus ärkab, Reijo saab siit omale vaimus-tatud abilisil.

Kuid pimedad varjud hiilivad ringi, leides toetajaid rahva harimatude omakasupüüdjale, piiriäärsete saherdajate keskel. Ja Ingeri esimene tulekandja, kes koha peal saand Ingeri kuninga auväärse nime, langeb ohvriks pimedatele ja halastamata oludele.

Näidendiga on A. Aru püstitand mälestus-märgi L. Reijole, mis äratub tähelepanu Soo-me poolgi.

Ka Narvas tunti näidendi vastu suurt hu-vi, samuti ka Ingeris, kus näidendit mängiti L. Reijo kodukülas Kullal, oli kohale sõitnud palju ingerlasi. Vaatamas oli ka L. Reijo noor abikaasa Linda (endine K. õpetaja) lastega.

Autor, A. Aru, kutsuti korduvalt välja sa-muti ka pr. Reijo, kes mõlemad saivad lilli. Pr. Reijo jäi näidendiga kõigiti rahule, an-des mõningaid täiendavaid näpunäiteid L. Reijo isiku kohta.

Esiendus oli elamuseks kõigile osavõtjaile ja sobiv näidend eriti isamaalilisele aktusile.

V. M.

ÜENU Kaiu osak. korraldusel peeti 14. ja 15. det. põllumajandus-kõnekoosolekuid, kõ-neles Rapla maat. konsulent agr. A. Kruus-vall põllumajanduse päevaküsimusist ja agr. Jaama lambakasvatamisest. Halbadest ilma-dest hoolimata oli osavõtjaid rohkesti.

Kirjandusharu toimikonna väljaandel ilmus jõulupühiks kolmekümne leheküljelisena aeg-kiri „Noorte Püüded“. Järgmine number il-mub Vabariigi aastapäevaks. Aegkirja peatoi-metajaks on kohalik vallasekretär nrs. H. Han-smith ja vastutav toimetaja nrs. Ismee-ne Mühlman.

Ü.E.N.Ü Kaiu osakonna juhatus lugemislauas. Pildil pahemalt: E. Pärn (laekur), A. Niglasson, A. Leinberg, L. Mühlman (sekr.), E. Vedeman (esi-mees) ja J. Tiimus.

Kultuuri ja hariduse sõbrad!

E. Haridusliidu ajakiri

ARENEN G

PAKUB

Kultuur- ja haridusküsimusist huvitatuile kirjutusi tänapäeva kultuurinimese huvipiirkonda ulatuvaist küsimusist mitmesuguste teaduste alalt uuemate uurimuste seisukohalt ja seisukoha võtmisi päevakorral olevate kultuuri- ja hariduspoliitiliste probleemide kohta.

Vabaharidustöö-tegelasile didaktilis-metoodilisi kirjutusi vabaharidustöö edukast rakendamisest meie olude ja võimaluste kohaselt, ülevaateid ja informatsiooni vabaharidustööst meil ja teistes riikides; seadusi ja määrusi vabaharidustöö (raamatukogunduse, õpiringide, kursuste, loengute, rahvaülikoolide), rahvamajade, avalike ettekannete korraldamise jne. alalt.

Väikelavade näitejuhtidele ja tegelasile — praktilisi juhatusi näidendite lavastamiseks; teateid liidu teatri tarvete laost; näidendite arvustusi väikelavade seisukohalt, mängimiseks soovitatavate näidendite nimestikke; juhtnööre näitelavade ehitamiseks.

Õpiringide tegelasile ja enesearendajaile — õpiringide kavu ja tegevuse kodukordi; õpiringide laenukogu raamatute nimestikke koos laenu tamise tingimustega.

Kirjanduse ringvaateid, kroonikat, teadaandeid ja informatsiooni Eesti Haridusliidult ja liiduga kontaktis töötavalt seltsidelt.

„Arengu“ kaastöölisiks on hulk tuntuid teadusmehi, hariduse- ja seltskonnategelasi.

Toimetus: J. Rummo (peatoimetaja), A. Sibul, A. Särev, E. Vender (vastutav toim.).

Enesearendajad ja vabaharidustöö tegelased —
„ARENEN“ ON TEIE AJAKIRI

Tellimisehind aastas 2 kr., poolaastas 1 kr. (poolaasta viisi tellimine on võimalik 1. I — 30. VI ja 1. VII — 31. XII). **Tellida saab igast postiasutusest.**

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi 12, telefon 452-02.

Uuel aastal osakond lavastab vallamaja ruumes näidendi: „Kui põhjakaru ärkab”. Spordiharust nrs. Harald Nikkel tuli algajate klassis Eesti esivõistlustel maadluses omas kaalus Eesti meistriks. Kaiu parim kergetõustiklane nrs. P. Ruudi õpib praegu Harjumaa rahvaulikoolis.

I maanoorte kursuse lõppaktus peeti 10. det. Arkna põllutöökooli ruumis. Aktusel viibisid kursuselased, Arkna ptk. õpilased ja külalisi. Aktus algas kõnevõistlusega, millest osa võttis 8 kursuselast. I auhinna omas Oskar Kolk Saaremaalt 83,5 punktiga. II auhinna omasid Arnold Kalberg Järvamaalt 79 p., Alfred Teslon Järvamaalt 78,3 p., Georg Saar Virumaaalt 77,5 p., Samuel Voikov Võrumaaalt 73,8 punktiga.

Nõõritöödele võistlesid 15 noort töö headuse ja kiiruse peale. I auhinna omas Artur Riisberg ja II auhinna Heinrich Seliohv, mõlemad Virumaaalt.

Aktuse kõne pidas Põllutöökoja dir. härra J. Hünerson. Tervitusi ütlesid Põllutööministeeriumi, Viru maavalitsuse ja teiste org. esindajad. Aktust kaunistas soolo lauludega pr. Masing ja Arkna põllutöökooli õpilaskoor. Kursuslasele anti vastavad tunnistused.

Õeldi vastastikku hulk südameid soendavaid tervitusi. Anti kaasa viimaseks tugevaid käe-

piigistusi ja kursuselased lahkusid igatüks oma töö juure koduküladesse.

15. jaanuaril algasid samasugused kursused Võrumaal, Väimela põllutöökoolis.

K.

MUJALT.

Kaks korda kuus hakkab ilmuma: SNL ajakiri „Pyrkkijä”. Ajakiri on ühtlasi välimuselt muutunud nägusamaks.

SNL kauaegne sekretär Martti Alpiranta sai hiljuti 50. aastaseks. Pea kõik soome ajalehed-ajakirjad töid sel puhul artikleid ja kirjutusi M. A. elutööst. SNLiidu poolt kingiti M. A.-le suur seinavaip. M. A. kodukoha maakonna, Satakunna, noored kinikisid temale eesti kujur H. Halliste reljeefi Santeri Alkiost.

Nagu teada on Rootsis õpiringide asi väga kõrgele arenend ja töötab seal praegu ligi 8000 õpiringi. Uue võttena sel alal katsetasid Uppsala ringkonna mt. klubid korraldada üldhariduslike õpperingide õpivõistlusi. 15 ringist võtsid võistlusest osa 8. Lõppvõistlusel, millest võtsid osa 72 noort, hinnati saavutusi valmistrikitud lehtedel antud vastuste järele emakeeles, matesaatikas ja ajaloo. Hinnati punktidega. Auhindadeks jagati 50 kr. Rändauhinda tuleb kaitsta 3 a.

»AGRONOOMIA«

Põllumajanduslik ajakiri 1934 — neljateistkümnes aastakäik

Toimetus: prof. dr. **J. Mägi**, õp. agr. **J. Mets** (pää- ja vastutav toimetaja **A. Käsebler** ja **E. Roger**. Väljaandjad: **Eesti Agronoomide Selts** ja **Akadeemiline Põllumajanduslik Selts**.

Ilmub 12 numbrit aastas.

„Agronoomia“ on ajakiri esijoones igale põllumehe nõuandjale ja õpetajale tuues juba pikemat aega oma veergudel meie oma kutsejaamade katsetulemusi ja andmeid, mis vajalised põllumajanduse ümberkorraetuseks vastavalt praegusele nõuetele.

„Agronoomia“ on ka ajakiri igale ajaga kaasasammuvale põllumehele.

„Agronoomia“ refereatide kaudu välismaa põllumajanduslikust ajakirjandusest on võimalik alati kursis olla põllumajanduse edusammudega mujal.

„Agronoomia“ jooksvad numbrid ja vanad aastakäigud ei tohi puududa üheski põllumeeste seltsi. maanoorte ringi ega teises avalikus raamatukogus, sest neisse on kooadunud kogu meie iseseisvusaja saavutused põllumajanduse alal

Toimetuses on veel saadaval alaudatud hinnaga vanu aastakäike alates 1924 a. à 2,5 kr. tükk, terve komplekt (9 aastak. 1924—1932) — 18 kr.

Uuendage aegsasti „Agronoomia“ tellim., et ajakirja saamiseks vahet ei tuleks.

Tellimise hind 3 kr. 50 s. aastas, 1 kr. 75 s. poolaastas.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja talitus Tartus, Peeter Põllu 5, postkast 126

Vast. ja tegev toimetaja AUG MEIKOP. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatus
Toimetusalikmed: J. Jaik, Ed. Riisman. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lossi pl. 4.

Parimaks kingiks

on Eesti Kirjanduse Seltsi
perioodilised väljaanded.

1934. aasta tellimised erakordsete preemiatega!

Elav Teadus Populaarteaduslik seeria, III aastakäik. Käsitab tänapäeva tähtsamaid küsimusi igale huvitaval ja arusaadaval kujul. Autoriteks peamiselt eesti oma teadlased. Alates 12 üle sajalheküljelist raamatut, rohkete piltidega. Hind üksikmüügil á 1 kroon, ette tellides *9 krooni aastakäik.*

Suurmeeste elulood Biograafiline seeria, II aastak. Tutvustab inimsoo väärtuslikumate ja jõulisemate esindajate elu võitlusi ja suursaavutisi elaval ja kõiki kaasahaaraval kujul. Aastas 6 umbes 150-leheküljelist raamatut, piltidega. Hind üksikmüügil á 1 kr. 50 s., ettetellides *7 kr. 50 s. aastakäik.*

Eesti Kirjandus Kirjanduslik kuukiri, XXVIII aastakäik. Artiklid kirjanduse, keele, ajaloo, rahvaluule jne. aladelt, uute raamatute arvustused, kaasandena täielik ilmuvate „Eesti raamatute üldnimestik“. Aastas 12 numbrit á 50—60 lk., piltidega. Üksiknumber 50 s., *aastakäik 5 krooni.*

Kõigi kolme väljaande korraga tellijaile
väärtuslik eripreemia!

Preemiateks antavate raamatute nimestik on avaldatud „Postimehes“, „Päevalehes“ ja „Vaba Sõnas“ 12. novembril, „Opetajate Lehes“ 18. novembril ja „Vaba Maas“ 19. novembril, ja „Päevalehes“ 20. nov. Nimestikke saab ka Eesti Kirjanduse Seltsilt.

Preemiateks valitud raamatute nimestik tuleb saata Eesti Kirjanduse Seltsile ja tellivate aastakäikude hind ühes 75 sendiga iga aastakäigu preemiateraamatute väljaandmise ja saatukuludeks sisse maksta Eesti Kirjanduse posti jooksvale arvele nr. 20-36.

Eesti Kirjanduse Selts Tartus
Suurturg 12, telefon 6-01.